

Suunnittele itse elämäsi

– talousasiat hoitoon huolella

Suunnittele itse elämäsi

– talousasiat hoitoon huolella

Taloudellisten asioiden hallitseminen on perusta koko elämänhallinnalle. Nuoret oppivat kotona ja koulussa talousasioita eri näkökulmista. Oman taloudellisen tulevaisuuden suunnittelu ei kuulu tietenkään vain nuorten elämään. Se on tärkeitä kaikille, niin nuorille kuin vanhoille osana arkipäivää. Elämä on jatkuvaa valintojen tekemistä ja tulojen ja menojen on pysyttävä tasapainossa.

Mitä paremmin omaa talouttaan suunnittelee ja varautuu jo ennalta tulevaan, sitä turvallisemmin mielin voi ajatella huomista. Säästäminen kannattaa aloittaa jo varhain panemalla vaikka pienikin siivun syrjään vararahastoksi. Myös työuraa kannattaa ajatella tulevaisuuden näkökulmasta. Työuran pituudella on merkitystä tulevaisuudessa omassa eläkesummassa.

Olimme minkä ikäisiä tahansa, elämäntilanteet vaihtelevat, muun muassa ikääntyminen voi tuoda yllätyksiä nopeastikin. Suunnittelu ja varautuminen erilaisiin iän mukanaan tuomiin elämänmuutoksiin, on tärkeitä aloittaa hyvissä ajoin ennen eläkkeelle siirtymistä.

Tässä julkaisussa keskitymme taloudellisen suunnittelun asioihin. Oman hyvinvoinnin rahoitus, asuminen, digitalisaatio sekä taloudellinen turvallisuus ovat kaikenikäisille tärkeitä asioita. Toivomme, että julkaisusta on apua erityisesti elämänmuutostesi yhteydessä, varsinkin kun alat pohtia miten käyttää lisääntyvä vapaa-aika pitkän työuran jälkeen.

Kesällä 2019 päivitetyn oppaan loppuun olemme lisänneet lyhyen testin, jonka avulla jokainen voi selvittää itselleen miten hyvin on taloudellisesti varautunut omaan ikääntymiseensä.

Helsingissä 15. elokuuta 2019

Piia-Noora Kauppi
toimitusjohtaja
Finanssiala ry

Sisältö

Suunnittele itse elämäsi – talousasiat hoitoon huolella	2
Oma hyvinvointi ja sen rahoitus	4
Työeläke toimeentulon turvaajana senioriaikana	4
Oman varallisuuden hyödyntäminen	5
Vapaaehtoinen eläkesäästäminen täydentää eläkeiän toimeentuloa	5
Suomalaisten säästäminen ja sijoittaminen	5
Huoleton asuminen senioriaikana – mitä kannattaa ottaa huomioon?	6
Käänteinen asuntolaina	7
Velan hoito työtulojen pienentyttyä	7
Oma varallisuus on resurssi, josta kannattaa olla hyvin perillä	8
Elämäntilanteet muuttuvat – ovathan vakuutuksesi ajantasalla?	9
Käteistä kätevästi kortin avulla	10
Kortti on käteistä turvallisempi	10
Käytännön pankkiasiointia – maksamiseen on monia vaihtoehtoja	10
Laskun maksamisessa vaihtoehtoja	11
E-lasku verkkopankin käyttäjälle	12
Suoramaksulla maksat laskusi automaattisesti eräpäivänä ilman verkkopankkia	12
Toistuvat maksut automaattisiksi	12
Laskun maksu maksupalvelukuorta käyttäen	12
Laskun maksu puhelimitse	12
Laskun maksu R-kioskissa	12
Verkkopankkitunnukset, kansalaisvarmenne ja mobiilivarmenne	13
Asiakkaan tunnistaminen	13
Tilinkäyttövaltuutus	14
Kertavaltakirja	14
Toisen puolesta asiointi	14
Edunvalvonta ja edunvalvontavaltuutus	15
Valtakirjalla asiointi viranomaisten palveluissa	15
Puolison poismenoon varautuminen	16
Kodin tärkeät dokumentit	17
Suojautuminen taloudellisilta huijauksilta	18
Miten meitä huijataan ja miten se voidaan estää	19
Älä ole liian herkkäuskoinen	19
Tilastoja:	
Kotitalouksien säästäminen, luotonanto ja maksutavat –tutkimus, 2019	20
Varallisuustutkimus, 2016 ja Tilastokeskus	21
Linkit oppaassa mainittuihin materiaaleihin	22
Loppusanat	23
Oman talouden tarkistuslista	24

Oma hyvinvointi ja sen rahoitus

Se miten tulemme elämässämme taloudellisesti toimeen koostuu monesta asiasta: palkasta ja sen pohjalta muodostuvasta työeläkkeestä, omasta varallisuudesta, säästöistä ja perinnöistä sekä omasta toimintakyvystä ja terveydestä sekä lisäksi erilaisista palveluista ja etuuksista.

Työeläke toimeentulon turvaajana senioriaikana

Elämäsi aikana tekemästäsi työstä kertyy eläkettä, joka turvaa toimeentulosi työelämän jälkeen joko vanhuuden, työkyvyttömyyden vuoksi sekä perheesi toimeentulon kuolemasi johdosta. Jos eläkkeesi on jäänyt pieneksi tai työansioita ei ole lainkaan, voit saada Kelan maksamaa kansaneläkettä ja mahdollisesti myös takuueläkettä.

Työeläkkeesi lasketaan kaikista työurasi aikaisista ansioista palkkatyössä ja yrittäjänä. Mitä pidempään olet töissä ja lykkäät eläkkeelle siirtymistä, sitä suuremman eläkkeen saat. Samoin, mitä enemmän saat palkkaa tai mitä suurempi työtulosi on yrittäjänä, sitä suurempi eläkkeesi kasvaa.

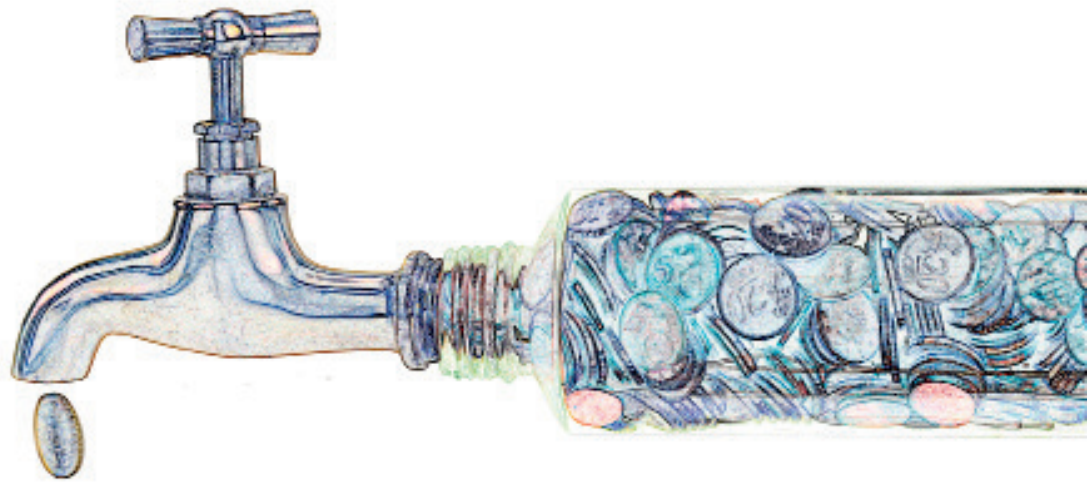
Työeläkeotteelta löydät tiedot kaikista tähän mennessä eläkettä kartuttaneista ansioistasi. Tuleva eläkkeesi pohjautuu otteen tietoihin.

Työeläkkeesi määrän voit tarkistaa kirjautumalla ja tunnistautumalla pankkitunnuksillasi sivulle <https://www.tyoelake.fi/tyoelakeote>. Jos sinulla ei ole tunnuksia, voit tilata työeläkeotteen myös puhelimitse omasta työeläkeyhtiöstäsi tai Eläketurvakeskuksesta puh. 029 411 2801.

”Työeläkeotteen tiedot kannattaa tarkistaa vuosittain, jotta tulevan työeläkkeen määrä on hyvissä ajoin tiedossasi.”

Työuran aikana omasta työkyvystä huolehtiminen on tärkeää, sillä työurasi aikana kerrytät itsellesi työuran jälkeistä tuloa eli eläkettä. Työkykyä voi edistää kuntoutuksellisin toimenpitein.

Tarkista oma eläkepolkusi ja lue lisää KELAN sivuilta löytyvistä esitteistä https://www.kela.fi/esitteet_kelan-etuusesitteet

Oman varallisuuden hyödyntäminen

Taloudellinen suunnittelu on tärkeää koko elämänkaaren ajan. Myös senioriajan talouden suunnittelu kannattaa aloittaa hyvissä ajoin. Sitä moni tekeekin. Suomalaiset säästävät eniten eläkkeelle siirtymistä varten sekä pahan päivän varalle.

Lakisääteinen työeläke on tarkoitettu kattamaan normaalit elämisestä aiheutuvat kulut. Suomalainen lakisääteinen työeläkejärjestelmämme on varautunut suhteellisen hyvin siihen, että eläkkeelle siirtyvien määrä on kovassa kasvussa ja ihmiset elävät yhä vanhemmiksi.

Jos työurasi on ollut pitkä ja olet tuloistasi tarkan taloudenpidon seurauksena saanut koottua varallisuutta, kannattaa se ottaa huomioon viimeistään siinä vaiheessa, kun pohdit mahdollisesti tulossa olevia elämänmuutoksia ja ikääntymisen myötä tulevia uusia tarpeita. Kannattaa miettiä miten omat säästöt, sijoitukset, asunto, kesämökki, metsäomaisuus ja muu varallisuus ovat hyödynnettävissä tulevia tarpeita silmällä pitäen.

Vaikka yhä suurempi osa suomalaisista elää terveenä entistä pidempään, erityisesti yli 80-vuotiaiden terveydenhuollon ja hoivapalveluiden tarve kasvaa Suomessa vauhdilla. Yli 80-vuotiaita suomalaisia on tällä hetkellä n. 280 000, mutta vuonna 2040 jo 670 000.

” Pitkä elämä edellyttää taloudellista varautumista.”

Vapaaehtoinen eläkesäästäminen täydentää eläkeiän toimentuloa

Säästämällä säännöllisesti voit ennen eläkkeelle siirtymistä täydentää lakisääteistä eläkettäsi ja vaikuttaa työurasi jälkeisten vuosien tuloihin.

Vapaaehtoinen eläkesäästäminen on säästämistä, jossa sijoitetaan rahaa kuukausittain omalle eläkesäästötilille tai maksetaan vapaaehtoista eläkevakuutusta. Molemmat säästämisen muodot tuovat lisäturvaa eläkevuosiin.

Jos oma työkykysi tai -urasi ei kestä suunniteltuun eläkeikään asti, on lisäeläketurvasta varmasti hyötyä.

Suomalaisten säästäminen ja sijoittaminen

Suomalaisten kiinnostus säästämistä kohtaan on vahvistunut entisestään. 62 prosentilla suomalaisista on säästettynä tai sijoitettuna varoja. Varojen sijoittaminen useampaan kohteeseen samanaikaisesti on selvästi lisääntynyt. 40 prosenttia suomalaisista kertoo säästävänsä säästö- ja sijoitustilille. Rahastosäästäminen on pankkitalletusten jälkeen suosituinta ja pörssiosakkeisiin sijoittaminen on neljänneksi suosituinta.

Lisätietoja säästämisen ja sijoittamisen vaihtoehtoista saat omasta pankistasi tai vakuutusyhtiöstäsi.

Huoleton asuminen senioriaikana

– mitä kannattaa ottaa huomioon?

Monella suomalaisella oma asunto on keskeisin varallisuuserä. Eläkkeellä olevien kotitalouksien asuntovarallisuus on usein varsin suuri suhteessa muuhun varallisuuteen ja käytettävissä oleviin tuloihin. Siksi myös oman asunnon arvon selvittäminen ja asunnon arvon muutokset on tärkeitä tietää. Tämä on iso osa taloudellista varautumista.

Asumiseen liittyviin kuluihin kannattaa myös eläkevuosina kiinnittää huomiota. Esimerkiksi taloyhtiön remontit voivat olla yllättävän kalliita, erityisesti isoissa asunnoissa. On tärkeitä ennakoida ja pysyä ajan tasalla kodin menoerien muutoksissa ja oman taloyhtiön kunnosta.

” Mieti vastaako nykyinen asunto tulevia tarpeitasi.”

Huoleton asuminen on kokonaisuus, jossa myös esteetön ja turvallinen ympäristö on yhtä tärkeä kuin asunto itse. Palveluiden saatavuus merkitsee eri ikävaiheissa eri asioita. Palvelut, liikenneyhteydet ja kaavoitus sekä niissä tapahtuvat muutokset ovat tärkeitä asioita asumisen kannalta. Niistä kannattaa olla tietoinen. Tulevaisuudessa myös mahdollisimman esteetön asunto voi olla tarpeen. Kannattaa huolellisesti miettiä, vastaako nykyinen asunto omia tulevia tarpeita.

Terveysriskien ymmärtäminen on kaikenikäisille vaikeaa ja ikääntyneillä terveyden ja toimintakyvyn heikkenemisen riskit kasvavat mitä vanhemmaksi tullaan. Siksi on tärkeitä hyvissä ajoin miettiä, minkälainen asumisen muoto on eri ikävaiheissa itselle paras mahdollinen. Esimerkiksi liian suuri asunto kaukana palveluista saattaa jossakin vaiheessa tulla seniorille liian työlääksi hoitaa.

Ympäristöministeriö on julkaissut oppaan ikääntyneiden tarpeet asumisen ja asuinalueiden kehittämisessä. Opas löytyy ministeriön sivuilta:

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161060/YO_2018_Muisti_ja_ikaystavall_asuminen_WEB.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Yhteisöllisestä asumisesta löytyy lisätietoja julkaisusta:

<https://tietokayttoon.fi/julkaisu?pubid=20103>

Käänteinen asuntolaina

Osaa asunnoista voidaan hyödyntää lisärahoituksen lähteenä käyttämällä käänteistä asuntolainaa. Käänteisessä asuntolainassa asunnon omistaja saa asuntonsa arvoa vastaan rahaa pankilta joko vähitellen tai kertsummana. Asunnon omistus- ja asumisoikeus säilyvät ennallaan. Käänteisen asuntolainan ideana on vapauttaa asunnon arvoa muuta rahantarvetta varten ja jatkaa asumista kuten ennenkin. Laina-aikana asunnon omistaja maksaa vain lainaan liittyvät korot.

”Kotisi on varallisuutta, selvitä sen arvo.”

Karkean arvion mukaan käänteiseen asuntolainaan soveltuvia asuntoja on noin 20 prosenttia asuntokannasta. Ne ovat useimmiten kerrostaloasuntoja, jotka sijaitsevat pääkaupunkiseudulla tai muissa kasvukeskuksissa. Lisätietoja saat omasta pankistasi.

Velan hoito työtulojen pienennyttyä

Eläkkeelle siirtyminen lisää vapaa-aikaa ja sen myötä helposti myös kulutusmahdollisuuksia. Kulutuksen supistaminen on välttämätöntä, jos säästäminen ei ole ollut mahdollista. Jos eläkkeelle siirtyminen pienentää käytettävissä olevia tuloja esimerkiksi puoleen, on mahdollisten jäljellä olevien velkojen maksaminen aikaisempaa hankalampaa.

Huomiota kannattaa kiinnittää omaan velkasaldoon jo hyvissä ajoin ennen eläkkeelle siirtymistä oli se sitten asuntolainaa tai kulutusluottoa. Suunnitelma velan takaisinmaksusta kannattaa tehdä ajoissa. Ihanteellinen tilanne olisi, että velat on maksettu suurimmaksi osaksi pois eläkkeelle siirryttäessä.

” Jos sinulla on lainaa, tee huolella suunnitelma velan takaisinmaksusta eläkevuosien aikana.”

On lisäksi tärkeää ottaa huomioon velkaantumisen taloyhtiölainojen kautta, sillä suuret remontit, kuten julkisivu- tai putkiremontit, saattavat velkaannuttaa henkilön, joka omistaa neliömääräisesti suuren asunnon. Tästä syystä on ensiarvoisen tärkeää ennakoida oman asunnon tulevat remonttitarpeet ja niiden taloudelliset vaikutukset.

Ole yhteydessä omaan pankkiisi ja varmista sieltä oma lainanmaksukyky, mikäli lainaa on tarve ottaa .

Vakuudettomia luottoja kuten pikavippejä on syytä välttää, ja lisäksi niiden ehtoihin on syytä tutustua huolella. Pikavipin todellinen vuosikorko voi olla yli kaksikymmentä prosenttia. Vaikka kuukausierä olisi pieni, maksettavaksi voi kertyä suuri summa pitkältä laina-ajalta.

Jos lainoista selviytyminen alkaa tuntua vaikealta, kannattaa kääntyä oman pankin puoleen. Apua saa myös Takuusäätiöltä sekä esimerkiksi oikeusaputoimiston talous- ja velkaneuvonnasta.

Takuusäätiön velkalinjan puhelinnumero on 0800 98009. Takuusäätiö antaa maksutonta neuvontaa. www.takuusaatio.fi

Talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä vastaavat vuoden 2019 alusta oikeusaputoimistot:

<https://oikeus.fi/oikeusapu/fi/index/yhteystiedot.html>

Oma varallisuus on mahdollisuus

– siitä kannattaa olla hyvin perillä

Oman varallisuuden rakenteen ymmärtäminen on tärkeitä. Mistä oma toimeentulo eläkevuosina koostuu? Miten eläkkeen ja varallisuuden avulla voi rahoittaa omaa elämää, asumista ja hyvinvointia?

Monella suomalaisella kotitaloudella on varallisuutta lisääntyvässä määrin. Seniori-ikässä asunto on usein jo velaton, ja useimmilla meistä pitkä työura takaa eläketurvan.

Onko sinulla kesämökki tai esimerkiksi metsää? Jos on, niin kannattaa pohtia niiden tarpeellisuutta erityisesti myöhemmässä eläkeiässä. Onko rahalle tarvetta johonkin muuhun? Sopiiko tulevaan elämäntilanteeseesi paremmin toisenlainen asunto vai kasvaako tarve palveluiden ja hoivan rahoitukseen? Pitäisikö kiinteä omaisuus muuttaa tarvittaessa käytävissä olevaksi rahavirraksi, jos rahoitusta tarvitaan senioriaikana eläketulojen lisäksi?

Oma taloudenhallintasuunnitelma ja budjetti on tärkeä työkalu tulevaisuuteen varautumisessa. Taloudenhallintasuunnitelmassa tulisi esimerkiksi viiden vuoden ajanjaksoissa hahmotella etukäteen oman taloudenpitoon tulossa olevia mahdollisia muutoksia. Tarkastele suunnitelmaa säännöllisesti. Pohdi mitä omia toiveita sinulla on tulevaan ja miten saat ne oman budjettisi avulla täytettyä.

” Tee hyvissä ajoin ennen eläkkeelle siirtymistä oma taloudenhallintasuunnitelma ja budjetti. Tarkastele ja päivitä sitä tarvittaessa.”

Elämäntilanteet muuttuvat

– ovathan vakuutuksesi ajan tasalla?

Vakuutukset on syytä tarkistaa säännöllisesti, sillä se saattaa paljastaa aukkoja omassa vakuutusturvassa tai tuoda esiin päällekkäisyyksiä. Tarvittavat vakuutukset riippuvat omasta elämäntilanteesta, terveydentilasta ja omaisuudesta. Asiaan vaikuttaa myös millaista riskiä pystyt tai olet valmis ottamaan.

Omaa vakuutusturvaa on hyvä miettiä ajoissa, sillä myöhemmällä iällä tulleilla sairauksilla voi olla suuriakin vaikutuksia vakuutusten myöntämiseen, ehtoihin ja vakuutusmaksuihin. Esimerkiksi sairauskuluvakuutus kannattaa ottaa silloin, kun terveys on vielä hyvä.

Kotivakuutus on tärkeä perusvakuutus. Itsensä ja perheensä vakuuttamista ei kuitenkaan kannata unohtaa. Henkivakuutuksen avulla voit varmistaa jälkeenjäävien taloudellisen tilanteen tai esimerkiksi jäljellä olevien lainojen maksamisen.

Vakuutusta otettaessa sinun on perehdyttävä sopimuksen sisältöön ja arvioitava sen sopivuus omaan tilanteeseen. Tarkista myös, mitä vakuutus korvaa ja mitä se ei korvaa. Kysy siitä lisää vakuutusyhtiöstä, jos jokin asia jää epäselväksi.

Vakuutus-, pankki- ja sijoitusasioiden ongelmassa voit olla yhteydessä myös FINE Vakuutus- ja rahoitusneuvonnan maksuttomaan puhelinneuvontaan p. 09 6850 120 (www.fine.fi).

”Tarkista vakuutuksesi säännöllisin välein ja erityisesti elämänmuutosten yhteydessä.”

Vakuutuskohtaisia huomioita:

- Henkivakuutuksen yhteydessä voit miettiä sen mitoittamista siten, että äkillisen kuoleman sattuessa perillisten ei tarvitsisi realisoida omaisuutta vain perintöverojen maksamiseksi.
- Matka- ja yksityistapaturmavakuutus voivat olla voimassa vain tiettyyn ikävuo-teen saakka. Jos vakuutuksen keskeyttää voi käydä niin, ettei uutta saa aiempaa vastaavin ehdoin.
- Kun matkustat, niin muista ottaa matkavakuutus tapaturmien, sairauksien tai matkan muutosten varalle. On hyvä myös huomioida, että ennen matkaa olleiden sairauksien aiheuttamia kuluja korvataan vain rajoitetusti.
- Jos poistat ajoneuvojen liikennekäytöstä, vaikuttaa se vakuutusmaksun suuruuteen. Liikennekäytöstäpoiston aikana ajoneuvolla ei saa ajaa. Kun ajoneuvon ottaa uudelleen käyttöön, tulee myös vakuutus ottaa voimaan. Muussa tapauksessa vakuutusseuraamukset voivat olla suuriakin.

Käytännön pankkiasiointia

– maksamiseen on monia vaihtoehtoja

Käteistä kätevästi kortin avulla

Käteisen käyttö vähenee Suomessa vauhdilla. Muutos johtuu korttimaksamisen ja uusien maksutapojen, kuten mobiilimaksamisen käytön lisääntymisestä. 82 prosenttia suomalaisista maksaa nyt jo ostoksensa tavallisimmin jollakin maksukortilla.

Asiakkaiden mahdollisuudet nostaa käteistä muualta kuin pankin konttorista ovat lisääntyneet samalla kun pankkien konttoriverkosto on supistunut. Vain kaksi henkilöä sadasta käyttää enää tavallisimmin pankin konttoria nostaakseen käteistä.

Käteisen nostamiseksi muualta kuin pankin konttorista tarvitaan maksukortti. Sen saa omasta pankista. Kortin avulla voi nostaa käteistä eri puolilla Suomea olevista automaateista.

Itselle lähimmän automaatin voi etsiä Automatian sivuilla olevasta kartasta <https://otto.fi/missa-otto/>. S-ryhmän toimipisteissä sijaitsee lisäksi reilut 300 [Nosto-automattia](#), joista saa käteistä maksukortilla.

Pankkiautomaattien lisäksi käteistä voi nostaa ostosten yhteydessä mm. K-ruokakaupoista, Tokmanneista ja R-kioskeista lähes kaikkien Suomessa toimivien pankkien korteilla sekä S-ryhmän toimipaikoista S-Pankin korteilla. Myös käteisen tallettaminen ja esim. säästö-

lippaan tyhjennys onnistuu nykyisin talletusautomaateilla (TalletusOtto-auto-maatit). S-Pankin kortilla voi myös tallettaa käteistä S-ryhmän kauppojen kassoilla.

Kortti on käteistä turvallisempi

Maksut hoituvat kortilla käteismaksua turvallisemmin ja nopeammin. Jos kortti katoaa tai varastetaan, se on välittömästi suljettava.

”Selvitä etukäteen sulkupalvelun numero ja talleta se matkapuhelimeesi.”

Katoamisilmoituksen jälkeen oma vastuu kortilla mahdollisesti tehtävistä rikoksista siirtyy pankille. Kadonneesta tai varastetusta käteisestä rahasta saa harvemmin korvausta.

- Säilytä kortti ja tunnusluku huolellisesti ja erillään toisistaan. Turvallisinta on opetella tunnusluku ulkoa, jolloin sitä ei tarvitse säilyttää eikä kuljettaa mukanaan. Kortit ovat aina henkilökohtaisia, eikä niitä saa missään tilanteessa luovuttaa toiselle. Älä myöskään anna korttitietojasi kenellekään sähköpostissa tai minkäänlaisissa tiedusteluissa – vaikka kysyjä kertoisi olevansa poliisi.
- Huolehdi siitä, että maksu- tai nostotapahtumaa hyväksyessäsi saat näppäillä tunnuslukusi rauhassa.
- Älä unohda korttia lukijalaitteeseen tai

automaattiin.

- Jos kortti katoaa tai se varastetaan, ilmoita siitä välittömästi oman pankkisi korttien sulkupalveluun.
- Korttisi saattaa sisältää lähimaksuominaisuuden, jonka avulla voit maksaa pieniä ostoksia viemällä maksukorttisi lähelle maksupäätettä. Tällöin sinun ei yleensä tarvitse näppäillä tunnuslukua (PIN). Aika-ajoin maksupäätteen kuitenkin pyytää PIN-koodin. Maksun raja on tällä hetkellä 50 euroa.
- Aseta kortille itsellesi sopivat käyttörajat. Voit usein rajoittaa esimerkiksi kortin vuorokausikohtaisia nostoja, internetkäyttöä tai maantieteellistä käyttöalaa – selvitä mahdollisuudet omasta pankistasi.
- Tarkista korttitapahtumat tilitapahtumista ja luottokorttilaskuilta ja ole heti yhteydessä pankkiisi, jos havaitset tapahtumia, joita et tunnista.

Mobiilimaksaminen eli maksaminen älypuhelimessa olevan maksusovelluksen avulla on uudenlainen tapa tehdä maksuja kaupassa, siirtää rahaa ystävälle tai ostaa tavaroita verkkokaupasta. Lisätietoja saat omasta pankistasi.

Laskun maksamisessa vaihtoehtoja

Laskun maksamiseen on useita vaihtoehtoisia tapoja. Itselle sopivimmista kannattaa keskustella oman pankin kanssa. Voit myös käyttää useampia laskunmaksutapoja, laskusta riippuen.

”Toistuvat laskut kannattaa sopia automaattisesti tililtä veloittaviksi.”

Jos käytät verkkopankkia, on e-lasku kätevä vaihtoehto. Suoramaksua voit käyttää, vaikka sinulla ei olisi verkkopankkia käytössäsi. Tietyin välein saman suuruista toistuvista maksuista (esim. vuokra) voit myös tehdä toistuvaismaksumääräyksen pankkiisi.

Yksittäisen laskun maksua verkkopankissa helpottaa, jos otat käyttöön viivakoodin lukijan. Silloin sinun ei tarvitse itse naputella laskussa olevaa viitenumeroa, jolla laskuttaja tunnistaa mistä laskusta on kyse. Useimpien pankkien mobiilisovelluksissa eli puhelimessa tai tablettitietokoneella toimivissa verkkopankeissa on sisäänrakennettuna mahdollisuus viivakoodin lukemiseen. Kotitietokoneeseen liitettäviä viivakoodinlukijoita myydään elektroniikkaliikkeissä.

E-lasku verkkopankin käyttäjälle

E-lasku on paperiton vaihtoehto perinteiselle laskulle. E-laskut lähetetään verkkopankkiisi, jossa tarkastat ja hyväksyt ne. Jos haluat päästä helpommalla, valitse e-laskusopimusta tehdessäsi vaihtoehto, jossa e-laskut veloitetaan tililtäsi automaattisesti. Tiliotteeltasi voit tarkistaa veloitetun summan.

Suoramaksulla maksat laskusi automaattisesti eräpäivänä ilman verkkopankkia

Kun käytät suoramaksua, laskuttaja lähettää sinulle postissa paperilla ilmoituksen laskusta, joka veloitetaan tililtäsi eräpäivänä. Suoramaksulla voit maksaa niiden laskuttajien maksut, joilla tämä laskutustapa on käytössä. Voit sopia suoramaksun käyttöönotosta omassa pankkikonttorissasi tai pankin puhelinpalvelussa. Tiedustele ensin laskuttajaltasi mahdollisuutta ottaa suoramaksu käyttöön.

Toistuvat maksut automaattisiksi

Mikäli sinulla on maksuja, jotka toistuvat säännöllisin väliajoin saman suuruisina eikä maksun vastaanottajalla ole mahdollisuutta laskuttaa niitä e-laskuina tai suoramaksuina, kannattaa niistä tehdä toistuva maksumääräys omaan pankkiisi ja pankki maksaa laskut puolestasi.

Laskun maksu maksupalvelukuorta käyttäen

Maksupalvelukuorten käyttö sopii sinulle, jos et halua käyttää itsepalveluvaihtoehtoja laskujen maksamiseen. Saadessasi laskun kotiin tarkista se, lisää tilinumerosi ja allekirjoita laskun tilisiirto-osa. Pistä lasku pankista saatavaan maksupalvelukuoreen ja pudota kirjekuori lähimpään postilaatikkoon. Pankki hoitaa maksut eräpäivinä tililtäsi. Ole yhteydessä omaan pankkiisi ja selvitä, miten saat maksupalvelukuoret käyttöösi ja miten voit kätevimmin tilata niitä lisää.

Laskun maksu puhelimitse

Jos käytössäsi on pankkitunnukset, laskun voi usein maksaa myös ottamalla yhteyden pankin asiakaspalveluun.

Laskun maksu R-kioskissa

Voit maksaa laskun R-kioskissa käteisellä, sirullisella debit-kortilla, luottokortilla (credit-kortti) tai debit/credit- yhdistelmä-kortilla. Maksamista varten tarvitset myös henkilöllisyystodistuksen.

Asiakkaan tunnistaminen

Palveluiden käyttö edellyttää asiakkaan henkilöllisyyden todentamista.

Pankin ja vakuutusyhtiön on tunnistettava asiakkaansa ennen asiakassuhteen aloittamista. Pankki joutuu myös lain velvoittamana kysymään asiakkaalta henkilötietojen lisäksi tietoja mm. asiakkaan palvelujen tarpeesta, laadusta ja sisällöstä sekä tilille tulevien varojen alkuperästä ja käyttötarkoituksesta.

Palveluiden käyttö edellyttää myös asiakkaan henkilöllisyyden todentamista. Tämä koskee asiointia konttorissa, verkkopankissa, mobiilipankissa sekä puhelimesta. Pankin konttorissa asioidessasi tarvitset voimassa olevan tunnistamisasiakirjan. Kotimaisista asiakirjoista passi ja henkilöllisyystodistus kelpaavat kaikkeen asiointiin. Muiden asiakirjojen (esimerkiksi ajokortti) käytettävyyden voi olla pankin riskienhallinnallisen arvion perusteella rajoitettua.

Vahvana sähköisenä tunnisteena toimivat verkkopankkitunnukset voi 1.1.2019 alkaen saada vain passilla tai henkilöllisyystodistuksella.

Sähköisessä asiointissa henkilö tunnistetaan pankkitunnusten, kansalaisvarmenteen tai mobiilivarmenteen avulla. Pankit ja vakuutusyhtiöt tarjoavat palveluitaan monipuolisesti verkossa. Myös monissa julkisissa palveluissa, mm. Verottajan ja Kelan sivujen kautta on tunnistautuneena mahdollista asioida.

Verkkopankkitunnukset, kansalaisvarmenne ja mobiilivarmenne

Verkkopankin käyttäjätunnusten avulla voit esimerkiksi maksaa laskuja pankin verkkopalvelussa. Tunnuksia voit käyttää myös pankin ulkopuolisissa verkkopalveluissa, esim. Kanta.fi -palvelussa tunnistautumiseen tai ostosten maksamiseen verkkokaupassa.

Pankkitunnukset ovat perinteisesti muodostuneet asiakastunnuksesta, salasanasta sekä tapahtumakohtaisista tunnusluvuista. Maksupalveluja koskevan sääntelyn muuttumisen myötä tunnistautumismenetelmät muuttuvat. Painettuja tunnuslukeja ei voida enää käyttää maksutapahtumien varmentamiseen sellaisenaan, vaan niiden rinnalle tarvitaan jokin muu turvaelementti, esimerkiksi tekstiviestillä lähetettävä kertakäyttösalaus. Käyttöön on tullut myös puhelimeen asennettavia mobiilissovelluksia ja niiden rinnalle erillisiä tunnuslukulaitteita. Menetelmät vaihtelevat pankeittain, tarkempaa tietoa oman pankkisi tarjoamista menetelmistä saat oman pankkisi verkkosivuilta ja asiakaspalvelusta.

Poliisin myöntämässä henkilökortissa on Väestörekisterikeskuksen kansalaisvarmenne, jonka avulla henkilö voidaan luotettavasti tunnistaa sähköisessä asiointissa.

Varmennetta käytetään sähköiseen tunnistautumiseen muualla kuin pankkipalveluissa. Henkilökortin lisäksi kansalaisvarmenteen käyttöön tarvitaan tietokone, kortinlukija ja kortinlukijaohjelmisto. Kortinlukijan saat ostettua tietokoneiden oheislaitteita myyvistä liikkeistä ja verkkokaupoista.

Lue lisää kansalaisvarmenteesta <https://vrk.fi/kansalaisvarmenne>

Mobiilivarmenne käy tunnistautumiseen sähköisessä asiointissa muualla kuin pankkipalveluissa. Mobiilivarmenne on puhelimen SIM-kortilla sijaitseva tunniste, jonka avulla voit kirjautua sisään verkkopalveluihin ja hoitaa asioita sähköisesti. Varmenteen saat käyttöön omalta puhelinoperaattoriltasi.

Toisen puolesta asiointi

Tilinkäyttövaltuutus

Jos laskujen maksaminen tai muu tilin käyttö on itselle jatkuvasti haasteellista, tai on todennäköistä, että se edelleen vaikeutuu, kannattaa harkita pysyvän tilinkäyttövaltuutuksen antamista jollekulle luotetulle henkilölle.

Valtuutus annetaan omassa pankissa ja vakuutusyhtiössä, missä valtuuttaja tunnustetaan. Mukaan pankkiin ja vakuutusyhtiöön tulee ottaa voimassa oleva henkilöllisyystodistus. Sikäli kun valtuuttaja pystyy asioimaan pankkitunnuksillaan, voi valtuutuksen joissakin pankeissa tehdä myös verkkopankissa tai puhelinpalvelussa. Mikäli valtuutettu ei ennestään ole saman pankin asiakas, tulee myös hänen käydä pankissa tunnistautumassa.

Tilinkäyttövaltuutetulle voidaan tilata valtuuttajan tiliin kortti, jolla hän voi tarvittaessa nostaa käteistä valtuuttajan käyttöön tai maksaa tämän ostoksia. Käyttöoikeustili voidaan liittää valtuutetun verkkopankkitunnuksiin.

Kertavaltakirja

Jos asiointi on tilapäisesti vaikeutunut tai estynyt, voi tilinomistaja akuuteissa tilanteissa antaa myös kertavaltakirjan.

Valtakirjalle asetettavat vaatimukset ja valtakirjalla asioinnin mahdollisuudet erilaisissa asioissa kannattaa etukäteen varmistaa omasta pankista.

Pankkitoiminnassa edellytetään aina yksilöityä valtakirjaa, avoin valtakirja tai avoin asianajovaltakirja ei kelpaa. Lopullisesti valtakirjan kelpaavuus kuitenkin voidaan arvioida vasta asiointitilanteessa.

Valtuutetulla on aina oltava mukanaan voimassa oleva henkilöllisyystodistus.

Edunvalvonta ja edunvalvontavaltuus

Edunvalvonta on laissa säädetty järjestelmä, jolla on tarkoitus suojata sellaisten henkilöiden etua, jotka eivät itse syystä tai toisesta ole kykeneviä huolehtimaan asioistaan.

Edunvalvoja huolehtii päämiehensä edun toteutumisesta silloin kun päämies tarvitsee apua asioidensa hoitamisessa. Täysi-ikäisen henkilön edunvalvonta saatetaan voimaan tuomioistuimen tai maistraatin päätöksellä.

Oman toimintakyvyn mahdollisen tulevaisuudessa tapahtuvan heikkenemisen varalta kannattaa edunvalvontavaltuus tehdä hyvissä ajoin. Tällöin valtuuttaja voi itse parhaiten vaikuttaa siihen, kuka hoitaa hänen taloudellisia asioitaan.

Lisätietoja täysi-ikäisten edunvalvonnasta <https://www.fine.fi/julkaisut/julkaisu/taysi-ikaisten-edunvalvonta.html>

Valtakirjalla asiointi viranomaisten palveluissa

Verkkopalvelu Suomi.fi -valtuuksissa voi valtuuttaa toisen henkilön asioimaan puolestaan valitsemissaan asioissa. Valtuutuksen tekeminen Suomi.fi:ssä edellyttää vahvaa sähköistä tunnistautumista eli tunnistautuminen tapahtuu pankkitunnisteilla, varmennekortilla tai mobiilivarmenteella.

Ajantasainen listaus valtuuspalvelun piirissä olevista viranomaisista löytyy <https://www.suomi.fi/sivu/suomifi-valtuuksia-hyodyntavat-palvelut>

Puolison poismenoon varautuminen

Päivittäisten raha-asioiden hoidossa voi hankalana yllätyksenä tulla se, että tilinkäyttöoikeudet puolison tileihin loppuvat hänen kuollessaan ja puolisoiden yhteisen tilin omistajaksi tulevat myös muut kuolinpesän osakkaat.

Jos puolisoiden omaisuus on vain toisen puolison nimissä, se luetaan lähtökohtaisesti toisen kuollessa automaattisesti tämän kuolinpesään kuuluvaksi. Jos toinenkin puoliso on osallistunut omaisuuden rahoittamiseen, tarvitaan tästä selkeää näyttöä.

Selvintä ja yksinkertaisinta onkin se, että kummankin aviopuolison omat varat ovat heidän omista nimissään ja molemmilla on omat pankkitilit. Silloin puolison kuolema ei pääsääntöisesti vaikuta siihen, kuinka leski voi käyttää omia varojaan. Tällä vältetään myös epäselvyydet verotuksessa. Yhteisten menojen hoitamista varten puolisoilla voi olla yhteinen tili, jonne siirretään varoja tarvittaessa.

Kodin tärkeät dokumentit

Jokaisella kotitaloudella on tärkeitä dokumentteja, joiden laatimiseen ja huolelliseen säilytykseen tulee kiinnittää huomiota. Asioiden hoito helpottuu huomattavasti, kun paperit on tehty valmiiksi ja ovat hyvässä järjestyksessä.

”Jokaisella kotitaloudella on tärkeitä dokumentteja, joiden laatimiseen ja huolelliseen säilytykseen kannattaa ajoissa kiinnittää huomiota.”

Hyvissä ajoin kannattaa tehdä testamentti, avioehto, edunvalvontavaltakirja ja hoitotahto. Ne tulee säilyttää huolella paikassa, josta ne tarvittaessa löytyvät. Kerro myös läheisillesi, että asiakirjat on tehty ja mistä ne tarvittaessa löytyvät. Asioiden hoitoa helpottaa myös, jos perikunnalla on tiedossa esimerkiksi missä pankeissa, vakuutusyhtiöissä ja varainhoitoyhtiöissä asiointia on hoidettu.

Oppaaseen ”Miten turvaan tahtoni toteutumisen” on koottu vinkkejä ja neuvoja joiden avulla voi varautua tilanteeseen, että ei pystyisi enää hoitamaan omia asioitaan.

Miten turvaan tahtoni toteutumisen opas löytyy linkistä:

http://netpaper.lonnberg.fi/muistiasiantuntijat/opas_oikeudelliseen_ennakointiin/

Vakuutus- ja rahoitusneuvonta FINEn oppaista löydät mm. lisätietoja pankki ja vakuutusasioiden hoidosta kuoleman yhteydessä:

Pankki- ja vakuutusasiat kuolinpesässä – Ohjeita kuolinpesän osakkaille

https://www.fine.fi/media/julkaisut-2018/pankki-ja-vakuutusasiat-kuolinpesassa_2018.pdf

Suomen muistiasiantuntijat:

<https://www.muistiliitto.fi/fi/etuudet-ja-oi-keudet/hoitotahto>

Suojautuminen taloudellisilta huijauksilta

Varautuminen huijareita vastaan kannattaa. Huijauksilla on monia muotoja, eikä niitä ole aina helppo havaita. Mitä paremmin tiedämme miten huijarit toimivat, sitä paremmin osaamme myös niiden toimia torjua.

”Muista, että pankki eikä vakuutusyhtiö koskaan kysy puhelimitse tai sähköpostitse asiakkaittensa pankkitunnuksia, salasanoja tai luottokortin tietoja ja tunnuslukuja.”

Tietoturvasta huolehtiminen on erittäin tärkeätä. Muun muassa poliisi, pankit ja vakuutusyhtiöt ovat antaneet ohjeita turvallisuudesta asioinnista. Niihin kannattaa tutustua.

Lisää tietoa löydät poliisin sivuilta:
<https://www.poliisi.fi/rikokset/huijaukset>

Tieto tuo turvaa ja siksi on hyvä tutustua myös ohessa oleviin Poliisihallituksen laatimiin ohjeisiin.

Miten meitä huijataan ja miten se voidaan estää

- Älä usko kaikkiin soittajiin ja kyselijöihin. Kysy itse, varmista.
- Älä luota sokeasti sähköpostin lähettäjä tietoihin. Ne voidaan väärentää. Pohdi miksi sait kyseisen viestin! Tunnetko lähettäjän.
- Jos tarjous vaikuttaa epäilyttävän hyvältä, tarkasta ehdot hyvin ja tutustu netissä tarjoajan tietoihin ja sivuihin.
- Verkkopankin tai muun palvelun sisäänkirjautumissivulle siirryttäessä tarkista haluamasi kohteen osoite selaimen yläriviltä.
- Tarkasta, onko selaimen tietoliikenteen salaus päällä, kun asioit verkkopankissa.

Verkkopankkien selainliikenne on aina salattu. Selaimen tietoliikenneyhteyden salauksen voi varmistaa selaimen osoiterivillä olevasta lukon kuvasta ja <https://> alkuisesta verkko-osoitteesta

Älä ole liian herkkäuskoinen verkossa

- Älä anna salasanaasi, käyttäjätunnustasi tai verkkopankkitunnustasi kenellekään.
- Älä käytä samoja salasanoja eri paikkoihin.
- Älä ole liian herkkäuskoinen. Huijauksissa vedotaan ihmiseen luonnollisiin toiveisiin ja taipumukseen auttaa muita.
- Mieti, mitä linkkejä klikkaat ja mitä tiedostoja avaat.
- Älä koskaan mene ehdotetulle sivustolle s-postissa olevan linkin kautta – kyseessä on todennäköisesti tietojen kalastelua. Pohdi myös liitteiden avaamista, jotta mahdolliset virukset eivät tartu koneeseesi.
- Sivustojen linkit voivat näyttää aidoilta, vaikka käyttäjä on voitu ohjata tietojenkalastelusivulle.
- Arvioi sähköpostiviestin aitoutta ennen liitetiedoston avaamista.
- Pidä käyttämäsi ohjelmistot, käyttöjärjestelmät ja tietoturva ajan tasalla.
- Käytä tunnettuja maksutapoja, esimerkiksi Verified by Visa tai MasterCard Secure Code.
- Tutustu sopimus- ja palautusehtoihin.

Tilastoja Finanssiala ry:n Kotitalouksien säästäminen, luotonanto ja maksutavat -tutkimuksesta 2019.

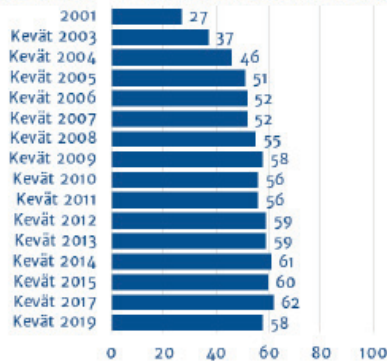
Kotitalouksien rahankäyttöä on Finanssiala ry:ssä tutkittu jo vuodesta 1979 lähtien 1–2 vuoden välein. Tutkimuksen haastattelut on vuodesta 2003 lähtien tehty puhelimitse. Tutkimuksen kohderyhmänä ovat mannersuomalaiset 15–79 -vuotiaat henkilöt. Aineistoa varten on haastateltu 2500 henkilöä

Nykyiset säästöt ja sijoitukset

Onko Teillä itsellänne tällä hetkellä säästettyjä tai sijoitettuna varoja eri kohteisiin? Mikäli Teillä on yhteistä omaisuutta puolisonne kanssa, ottakaa myös se huomioon, mutta älkää laskeko mukaan mahdollista omassa käytössä olevaa omistusasuntoanne. Missä seuraavista kohteista teillä on säästöjä tai sijoituksia?

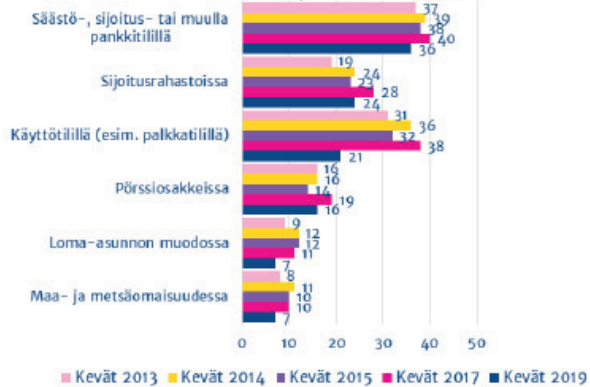
On säästöjä tai sijoituksia

kyllä-osuudet - % vastaajista (n=2500 vuonna 2019)

Nykyiset säästö- ja sijoituskohteet

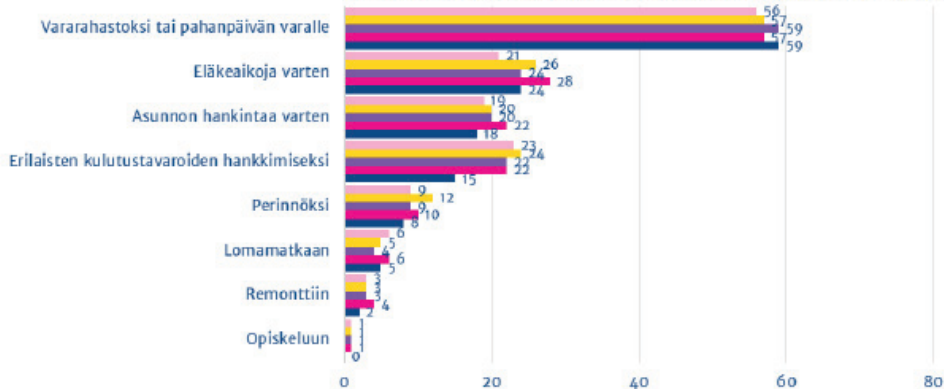
% vastaajista (n=2500 vuonna 2019)

Mihin asioihin tai tarkoitukseen aikoo käyttää säästöjä tai sijoituksia

Minkälaisiin asioihin tai tarkoitukseen aiotte käyttää säästöjänne tai sijoituksianne?

% niistä, joilla säästöjä/sijoituksia tai jotka aikovat säästää/sijoittaa (n=1728 vuonna 2019)

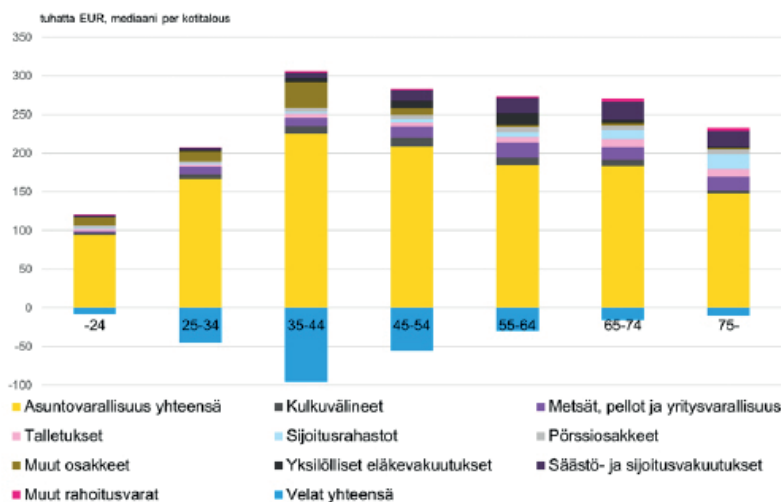

Tilastoja Varallisuustutkimus, 2016 ja Tilastokeskus

Tilastokeskuksen varallisuustutkimus kuvaa kotitalouksien varallisuutta: sen kokonaismäärää, rakennetta ja jakautumista eri väestöryhmien kesken. Tutkimuksessa on tietoja myös muista kotitalouksien taloudelliseen asemaan vaikuttavista asioista, kuten tuloista ja veloista.

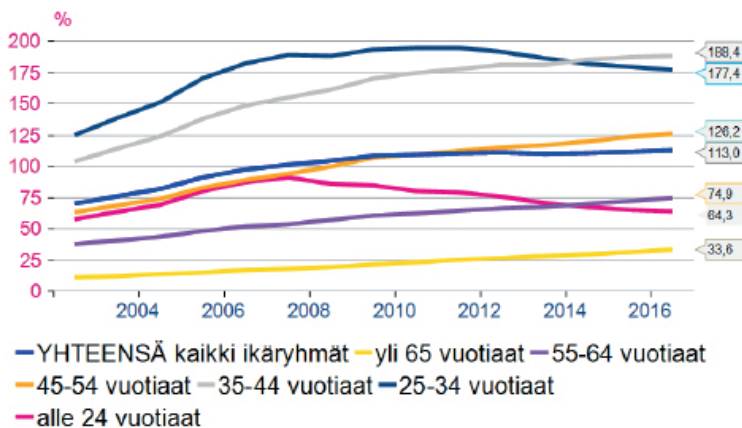
Vuoden 2016 tutkimuksessa puolella kotitalouksista oli nettovarallisuutta yli 107 200 euroa. Neljäsosalla kotitalouksista nettovarallisuutta oli yli 260 900 euroa ja neljäsosalla alle 10 700. Kotitalouksien yleisimmät varallisuuslajit olivat talletukset, kulkuvälineet (73 % kotitalouksista), oma asunto (66 %) sekä pörssiosakkeet ja suorat rahastosijoitukset (41 %). Varallisuuden arvolla mitattuna oma asunto oli selvästi merkittävin varallisuuserä, sillä sen osuus kokonaisvaroista oli noin puolet. Velkaa oli kolmella kotitaloudella viidestä (58 %).

Kotitalouksien varallisuus ikäryhmittäin

Lähde: Tilastokeskus, Varallisuustutkimus 2016

Kotitalouksien velkaantumisaste ikäryhmittäin

Lähde: Macrobond/Tilastokeskus

Linkit oppaassa mainittuihin materiaaleihin

- s. 4 Työeläkkeen määrän tarkistaminen: <https://www.tyoelake.fi/tyoelakeote>
- s. 4 Kelan etuusesitteet: https://www.kela.fi/esitteet_kelan-etuusesitteet
- s. 6 Ympäristöministeriö, Opas ikääntyneiden tarpeista asumisen ja asuinalueiden kehittämisessä: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161060/YO_2018_Muisti_ja_ikaystavaill_asuminen_WEB.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- s. 6 Yhteisöllinen asuminen: <https://tietokayttoon.fi/julkaisu?pubid=20103>
- s. 7 Takuusäätiö: www.takuusaatio.fi
- s. 7 Oikeusaputoimistot, Talous- ja velkaneuvonta: <https://oikeus.fi/oikeusapu/fi/index/yhteystiedot.html>
- s. 9 Vakuutus- ja rahoitusneuvonta FINE: www.fine.fi
- s. 10 Automatian kartat Otto-automaateista: <https://otto.fi/missa-otto/>
- s.10 Nosto-automaattien sijainti: https://nostoautomaatti.fi/?gclid=EAlaIQobChMIx5iDkd3y4wIVxRU-YCh3MrAnYEAAYBCAAEgKTo_D_BwE
- s. 13 Väestörekisterikeskus, kansalaisvarmenne: <https://vrk.fi/kansalaisvarmenne>
- s. 15 FINE, täysi-ikäisen edunvalvonta: <https://www.fine.fi/julkaisut/julkaisu/taysi-ikaisten-edunvalvonta.html>
- s. 15 Tetoa valtuutuksista, Suomi.fi: <https://www.suomi.fi/ohjeet-ja-tuki/tietoa-valtuuksista/suomi-fi-valtuuksia-hyodyntavat-palvelut>
- s. 17 Miten turvaan tahtoni toteutumisen: <https://www.suomi.fi/ohjeet-ja-tuki/tietoa-valtuuksista/suomifi-valtuuksia-hyodyntavat-palvelut>
- s. 17 Fine, Pankki- ja vakuutusasiat kuolinpesässä – Ohjeita kuolinpesän osakkaille: https://www.fine.fi/media/julkaisut-2018/pankki-ja-vakuutusasiat-kuolinpesassa_2018.pdf
- s. 17 Suomen muistiasiatuntijat: <https://www.muistiliitto.fi/fi/etuudet-ja-oikeudet/hoitotahto>
- s. 18 Huijauksen monet muodot, Poliisi: <https://www.poliisi.fi/rikkokset/huijaukset>

Testaa taloudellinen varautumisesi

Taloudellinen varautuminen on tärkeää, mutta yhtä tärkeää ovat ystävät ja harrastukset. Onneksi elämme yhä pidempään terveinä ja meillä jää työuran jälkeen enemmän aikaa itsellemme, lapsillemme, ystäville ja harrastuksille.

Toivottavasti sinulla on aikaa tehdä vielä liitteenä oleva testi, jonka avulla voit itsellesi selvittää kuinka hyvin olet tuleviin vuosiisi varautunut. Ja jos et vielä ole riittävästi asiaa pohtinut, voit heti ryhtyä hommiin!

Kiitos kun olet lukenut tämän oppaan!

Toivottavasti sinulle on tästä apua ja hyötyä omien asioitteesi suunnittelussa. Olemme omien vanhempiemme ja sukulaistemme asioita hoitaessamme huomanneet, miten tärkeää olisi ollut ajoissa kiinnittää huomiota tulossa oleviin elämänmuutoksiin. Siksi olemme halunneet koota tähän oppaaseen asioita, jotka meidän mielestämme on tärkeitä ottaa huomioon.

Kiitos kaikille 13.12.2017 ja 1.6.2018 Vanhustyön Keskusliiton kanssa järjestämiemme workshoppien osallistujille sekä kaikille, jotka ovat ehdineet kommentoita ja täydentää oppaan sisältöä: valtakunnalliset eläkeläisjärjestöt, Vanhusneuvostojen edustajat, ministeriöiden ja poliisin asiantuntijat sekä monet muut senioreiden asioita ajavat organisaatiot. Teidän ajatuksenne pyöreissä pöydissä antoivat loppusysäyksen tälle oppaalle. Saimme paljon viisaita ajatuksia siitä, mitä asioita meidän tulee ottaa huomioon.

Toivottavasti yhteistyömme jatkuu ja oppaasta hyötyvät kaikki tietoa tarvitsevat!

Parhain terveisin!

Helsingissä, 19.joulukuuta 2018

Elina Antila

Kristiina Siikala

Teija Kaarlela

Päivi Luna

Oppaan on toimittanut Kristiina Siikala ja taittanut Satu Urpilainen.

Suunnittele itse elämäsi – talousasiat hoitoon huolella -oppaan ovat kirjoittaneet: viestintäpäällikkö Elina Antila, Finen Vakuutus- ja rahoitusneuvonta kehityspäällikkö Kristiina Siikala, Finanssiala ry johtava asiantuntija Teija Kaarlela, Finanssiala ry johtava asiantuntija Päivi Luna, Finanssiala ry poliisitarkastaja Jyrki Aho, Poliisihallitus.

OMAN TALOUDEN TARKISTUSLISTA

- Tarkista ovatko talousasiasi ja tulevaisuuden suunnitelmasi hyvässä tasapainossa, vai tarvitsetko tuoreempaa tietoa ja asioiden ajan tasalle viemistä?
- Tee lyhyt ja yksinkertainen testi vastaamalla oheisiin kohtiin kyllä tai ei ja selvitä asia itsellesi. Näin pääset tilanteesi tasalle.

MITEN RAHOITAN ELÄMÄNI JA HYVINVOINTINI NYT JA ELÄKEIÄSSÄ?

Omat merkinnät

1. Nykyiset tuloni kuukaudessa ovat hyvin tiedossani	Kyllä ☐	Ei ☐
2. Nykyiset menoni kuukaudessa ovat hyvin tiedossani	Kyllä ☐	Ei ☐
3. Saamani eläkkeen ja etuisuuksien määrä on tiedossani	Kyllä ☐	Ei ☐
4. Eläkkeeni riittää omien menojeni kattamiseen	Kyllä ☐	Ei ☐
5. Voisin palkastani tällä hetkellä säästää tai sijoittaa kuukausittain jonkun summan pahan päivän varalle	Kyllä ☐	Ei ☐
6. Arvioin säästöön saamani summan riittävän tuleviin tarpeisiini	Kyllä ☐	Ei ☐
7. Säästän mieluiten:		
	Tilille	☐
	Rahastoon	☐
	Osakkeisiin	☐
	Muuhun	☐
8. Minulla on varallisuutta, jota hyödyntämällä voin tarvittaessa käyttää elämiseen tai täydentää eläkettäni		
	Vaihtaa asunto pienempään/ edullisempaan	☐
	Säästöjä	☐
	Sijoituksia	☐
	Kesämökki	☐
	Metsää	☐
	Kakkosasunto/sijoitusasunto	☐
	Muuta	☐
9. Tiedän, paljonko minulla on velkaa.	Kyllä ☐	Ei ☐
10. Tiedän, miten hoidan velat myös eläkkeelle siirryttyäni	Kyllä ☐	Ei ☐
11. Vakuutukseni ovat ajan tasalla		
	Henkivakuutus	Kyllä ☐ Ei ☐
	Sairauskulu vakuutus	Kyllä ☐ Ei ☐
	Kotivakuutus	Kyllä ☐ Ei ☐
	Ajoneuvovakuutus	Kyllä ☐ Ei ☐
	Vakuutus vapaa-ajan asunnolle	Kyllä ☐ Ei ☐
12. Uskon olevani tyytyväinen asuntooni seuraavat 5-10 vuotta	Kyllä ☐	Ei ☐
13. Asuntoini sijaitsee minulle sopivassa paikassa myös 5-10 vuoden päästä	Kyllä ☐	Ei ☐
14. Asuntoini on esteetön	Kyllä ☐	Ei ☐
15. Tarvitsemani palvelut ovat asuntoini lähellä	Kyllä ☐	Ei ☐

16. Tiedän asuntoani koskevat muutostarpeet ja mahdolliset tulevat kustannukset seuraavan viiden / kymmenen vuoden aikana Kyllä Ei
17. Tiedän miten toimia, jos perheessä tapahtuu yllättäviä muutoksia, esim. avioero tai puolison kuolema. Kyllä Ei
18. Tiedän kuka hoitaa asioita puolestani, jos tarvitsen apua tai kuolen yllättäen Kyllä Ei
19. Haluan itse päättää, kuka hoitaa taloudellisia asioitani, jos en itse enää siihen kykene Kyllä Ei
20. Olen kirjoittanut lapsille/sukulaisille hoitotahtoni tiedoksi Kyllä Ei
21. Tiedän mitä tulevat kustannukset ovat hoivan tarpeeni kasvaessa Kyllä Ei
22. Minulla on ns. kodin kansio tärkeille papereille. Kansiossa on:
Testamentti tai tieto siitä, mistä testamentti löytyy	Kyllä ☐	Ei ☐
Edunvalvontavaltakirja	Kyllä ☐	Ei ☐
Vakuutus sopimukset	Kyllä ☐	Ei ☐
Sähkö sopimukset	Kyllä ☐	Ei ☐
Muut sopimukset ja toiveet, esim. hoitotahto	Kyllä ☐	Ei ☐
Tieto missä pankeissa tilini ovat	Kyllä ☐	Ei ☐

1-5 kyllä- vastausta

Olet hyvällä alulla, mutta sinun kannattaa käyttää aikaasi pohtimalla myös niitä kohtia, johon vastasit Ei.

6-10 kyllä vastausta

Olet jo pitkällä pohdinnoissasi ikääntymisen taloudellisen varautumisen polulla. Nyt kannattaa jatkaa suunnittelua vielä hieman eteenpäin.

11-15 kyllä vastausta

Tiedät mitä tahdot ja olet suunnitelmallinen. Ota vielä loputkin osa-alueet taloudestasi hallintaa.

16-18 kyllä vastausta

Sinulla on asiat jo aika hyvin hallussa, jatka samaan malliin.

19 kyllä vastausta

Onneksi olkoon, sinulla on asiat hallussa niin hyvin kuin se ylipäätään on mahdollista. Hieno juttu!

FINANSSIALA